

PERSONALIA

ZENOSKE (ZEN) IWATSUKI (10. 8. 1929–15. 9. 2015)

Ve věku 86 let zemřel pravděpodobně nejvýznamnější současný japonský bryolog, vynikající znalec mechů nejen rodného Japonska, ale i celé jihovýchodní Asie. Jeho působení bylo prakticky celý život spojené s Hattoriho botanickou laboratoří (Hattori Botanical Laboratory), po určitou dobu působil též jako profesor na univerzitě v Hirošimě. V Hattoriho botanické (v podstatě až na malé výjimky bryologické) laboratoři působil jako „druhý muž“ (Assistant Director), až do konce svého života byl po smrti S. Hattoriho jedním z ředitelů laboratoře. Stejně tak působil až do smrti S. Hattoriho jako Associate Editor jednoho z nejvýznamnějších bryologických periodik „The Journal of the Hattori Botanical Laboratory“, jehož vydávání se po smrti S. Hattoriho v roce 1992 ujal.

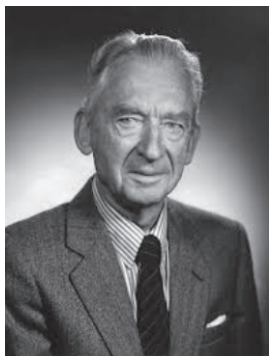
Na rozdíl od většiny významných japonských současníků byl Zen bryologem „širokého záběru“, jeho spektrum pokrývalo nejen mechy, ale částečně i játrovky. I když se některým skupinám mechů (*Plagiothecium* a příbuzné rody, *Fissidens*, *Anomodon* aj.) věnoval podrobněji, nikdy se neomezil pouze na zmíněné skupiny. To mu umožnilo dokončit rozsáhlé pětisvazkové dílo, započaté neméně významným odborníkem na mechy Akirou Noguchim, „Illustrated Moss flora of Japan“ (1987–1994), koordinovat zpracování materiálů mechů z japonských expedic nebo publikovat obsáhlé fyto geografické či fyto ceno logické studie. Samozřejmě se rovněž spolupodílel nebo podílel na zpracování „Index Muscorum Japonicorum“, vydával obsažný exsikát „Musci Japonici exsiccati“ (s A. Noguchim) nebo „Bryophyta exsiccata“ (s M. Mizutanim). Z jeho rozsáhlé popularizační činnosti lze zmínit např. publikaci „Coloured Illustrations of Bryophytes of Japan“ (1972, spolu s M. Mizutanim, který zpracoval játrovky) nebo používané kompendium „Bryological Herbaria – A Guide to the bryological herbaria of the world“ (1976, s D. H. Vittem a S. R. Gradsteinem). Spolu s A. J. Sharpem se za japonskou stranu účastnil „The Hattori-Tennessee bryological expeditions“ v rámci Asie a Ameriky. Ne náhodou se stal po založení „International Association of Bryologists“ v roce 1966 jedním z místopředsedů této asociace, rozsáhlý by byl výčet jeho funkcí v rámci Japonska.

Je skutečně velmi obtížné z jeho rozsáhlé odborné, popularizační i organizační činnosti vybrat významnější momenty. Nelze však opominout ani Zenovy lidské vlastnosti a ochotu pomáhat všem kolegům. Když jsem se osobně poprvé setkal se Zenem na konferenci v Ženevě v roce 1979, po krátkých představovacích a uvítacích formalitách mne doslova šokoval otázkou, kterou významnou bryologickou literaturu by mi mohl koupit. Samozřejmě jsem se nad touto neočekávanou nabídkou zarazil a Zen okamžitě vysvětlil, že jako občan tehdejší „východní zóny“ nemám, jako mnozí západní kolegové, stejnou možnost si zakoupit práce z devizové oblasti. A on že prosazuje zásadu, že každý kolega má mít stejné materiální (v tomto případě literární) „zázemí“, aby jeho výsledky nebyly ovlivněny např. nedostupností literatury a mohly být založeny pouze na intelektuálních a pracovních schopnostech. Ostatně myšlenkou pomoci či poradit bylo poznamenané

i mé poslední osobní setkání se Zenem na konferenci v Singapuru (2008). Zen, jako významná osobnost východoasijské bryologie, byl pozván k návštěvě specializované prodejny akvariálních mechorostů (!) za účelem kontroly správnosti určení prodávaných rostlin a požádal mne o doprovod a spolupráci z hlediska expertízy prodávaných akvariálních játrovek.

Lze bez nadsázky říci, že to, co představoval dříve zesnulý Sin Hattori pro játrovky, pokrýval svým zaměřením Zen pro mechy. Jeho odchodem ztrácí světová bryologie vynikajícího znalce východoasijské flóry mechů a samozřejmě jednoho z posledních významných odborníků – bryologů morfologické éry taxonomie vůbec.

Jiří Váňa

ROLF SANTESSON (1916–2013)

Nestor švédské lichenologie. Universitu v Uppsale absolvoval prací na téma zpracování čeledi Verrucariaceae jižního Švédska (1939). Poté se začal intenzivně zajímat o lišejníky Jižní Ameriky a Antarktidy. Bohaté sběry z exotických zemí zužitkoval ve své dizertaci zaměřené na monografické zpracování foliikolních lišejníků (1952), v němž aplikoval poznatky J. A. Nannfeldta do systematiky lišejníků oponující všeobecně zažitému Zahlbrucknerovu pojetí. Dalším tématem, kterému se poté intenzivně věnoval, byli paraziti a parasymbionti lišejníků. Spo-

lu se svým synem Johanem se věnoval i významu sekundárních metabolitů v evoluci lišejníků. To vše ukazuje jeho úžasný cit pro zásadní témata, která se později stanou hybnou silou lichenologie druhé poloviny 20. století, což zcela zásadně promění tento obor v moderní disciplínu ovlivňující i další obory. Několik desetiletí v závěru své dráhy se věnoval soubisu lišejníků Švédska a Norska (1984), který později rozšířil i o lichenikolní houby (1993) a následně zahrnul i území Finska (2004). Díky své serióznosti, pracovitosti a pečlivosti se tyto checklisty staly určitým kodexem taxonomického pojetí a nomenklatury (které se speciálně věnoval). Jako pedagog vychoval řadu žáků (R. Moberg, L. Tibell, A. Tehler, G. Thor a další). Jako člověk – s typickou tváří Severana – působil nenápadně, tiše a skromně, přesto z něj sálala aura osobnosti. Jeho herbář i celkový stav herbářových sbírek v uppsalském Museum of Evolution (kde působil od r. 1958 jako ředitel) spolu s vynikající knihovnou činí radost pobývat a pracovat alespoň krátce na tomto pracovišti. Podobnou stopu zanechal i v Přírodovědném muzeu ve Stockholmu, kde působil v letech 1973–1981.